

กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน Juvenile Criminal Justice Systems in the ASEAN Economics Community

สุนทวิทย์ จิตสว่าง*

■ บทคัดย่อ

ประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้แก่ ประเทศกัมพูชา บรูไน พม่า ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ลาว เวียดนาม สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และประเทศไทย กำลังเผชิญกับสถานการณ์เด็กและเยาวชนกระทำผิดที่มีปริมาณ ความรุนแรง และรูปแบบการกระทำผิดที่สลับซับซ้อนมากขึ้น บทความเรื่อง “กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” เป็นส่วนหนึ่งของ รายงานวิจัยเรื่อง กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเพื่อศึกษาถึงการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนของประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนส่วนใหญ่มีกฎหมายและมีกระบวนการยุติธรรมเฉพาะสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด หากใช้เกณฑ์อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎแห่งกรุงปักกิ่ง และกฎแห่งกรุงโตเกียว ในการจำแนกกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ปรากฏว่ากลุ่มประเทศที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในระดับดี ได้แก่ ประเทศบรูไน มาเลเซีย

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และหัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลาว สิงคโปร์ และประเทศไทย กลุ่มประเทศที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในระดับปานกลาง ได้แก่ ประเทศฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และกลุ่มประเทศที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในระดับต่ำกว่ามาตรฐานสากล ได้แก่ ประเทศกัมพูชา พม่า และเวียดนาม

■ Abstract

In the ASEAN Economics Community which consists of Brunei, Cambodia, Indonesia, Laos, Malaysia, Myanmar, Philippines, Singapore, Thailand and Vietnam, some similar trends can be observed towards the juvenile delinquency, such as the increasing number of juvenile offending, the more violent and complicated patterns of youth crimes. Therefore, the objectives of this article is to study law related to juvenile delinquency, among the justice system and its treatment to juvenile delinquency. Regarding their justice systems, it could be said that most of the ASEAN Economics Community member countries have specific laws and criminal justice systems for their juveniles. In addition, with reference to the Convention on the Right of the Child, The Beijing Rules and the Tokyo Rules; the justice system in this region in terms of the treatment of juvenile offenders can be broadly grouped into three levels of standards : a decent standard achieved by Brunei, Malaysia,

Laos , Singapore and Thailand ; a moderate standard reached by the Philippines, and Indonesia ; and finally those below the international standard which include Cambodia, Myanmar and Vietnam.

คำสำคัญ : กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน เด็กและเยาวชนกระทำผิด ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน Juvenile criminal justice systems, the juvenile delinquency, the ASEAN Economics Community

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) เป็นการพัฒนาจากการเป็นสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of South East Asian Nations :ASEAN) ก่อตั้งขึ้นตามปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) เมื่อ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 โดยมีประเทศผู้ก่อตั้งแรกเริ่ม 5 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ต่อมาในปี พ.ศ.2527 บรูไน ได้เข้าเป็นสมาชิกตามด้วย พ.ศ.2538 เวียดนาม ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก ต่อมา พ.ศ.2540 ลาวและพม่า เข้าร่วมและปี 2542 กัมพูชา ก็ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก ลำดับที่ 10 ปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียนรวม 10 ประเทศได้แก่ ไทย พม่า มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม ลาว กัมพูชา บรูไน โดยอาเซียนเป็นกลุ่มเศรษฐกิจภูมิภาคขนาดใหญ่ที่มีประชากรรวมกันเกือบ 500 ล้านคน สำหรับเสาหลักการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC) จะเกิดขึ้นภายในปี

2558 เพื่อให้อาเซียนมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือ อย่างเสรี และ เงินทุนที่เสรี²

ซึ่งการรวมกลุ่มของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนดังกล่าวข้างต้นย่อมเกิดประโยชน์แก่ประเทศสมาชิกรวมทั้งประเทศไทยโดยตรง เพราะสามารถมีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรในการผลิตได้อย่างเสรี อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่าสนใจยิ่ง คือ เมื่อมีการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการขยายการผลิตที่สำคัญของทุกประเทศ รวมถึงทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญยิ่งของทุกประเทศ คือ เด็กและเยาวชน ผู้ที่จะต้องเติบโตเป็นทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งของการผลิตของทุกประเทศในวันข้างหน้า หากแต่ปัจจุบันประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่กำลังเผชิญกับปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด บทความนี้จะจึงมุ่งนำเสนอถึงสถานการณ์การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน รวมทั้งบทบาทของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จัดการกับปัญหาเด็กและเยาวชนในแต่ละประเทศ และเพื่อนำเสนอแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในประเทศไทยที่จะมีการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นสำคัญ

1. สถานการณ์เด็กและเยาวชน กระทำผิดในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ทุกประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กำลังเผชิญกับปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิด ไม่ว่าจะเป็นปริมาณหรือความรุนแรงและความสลับซับซ้อนของพฤติกรรมกระทำผิดที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยประเทศที่มีจำนวนเด็กและเยาวชนกระทำผิดสามอันดับแรก ได้แก่ ประเทศไทย โดยมีจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเมื่อ พ.ศ.2555 จำนวน 34,276³ รองลงมา คือ ประเทศฟิลิปปินส์ ดังจะเห็นได้จากข้อมูลของกรมสวัสดิการสังคมของประเทศฟิลิปปินส์ได้รายงานจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเฉลี่ย ใน พ.ศ.2552 คาดว่ามีจำนวนสูงถึง 10,000 คน⁴ และข้อมูลจากคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนและสวัสดิการได้เปิดเผยข้อมูลการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศฟิลิปปินส์เฉลี่ยปีละไม่ต่ำกว่า 10,500 คน และประเทศอินโดนีเซียที่มีจำนวนเด็กและเยาวชนกระทำผิดจำนวน สถิติของตำรวจในการจับกุมตัวผู้กระทำผิดใน พ.ศ.2555 คาดว่ามีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมากกว่า 10,000 คน โดยมีจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวใน

² องค์ความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน.(2556). ประวัติความเป็นมาประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. แหล่งที่มา: www.thai-aec.com. (เข้าถึงเมื่อ 19 กันยายน 2556)

³ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2555

⁴ Atty.Trícia Clare A. Oco. (2012). Reporting Juvenile Justice: 16th NATIONAL PRESS FORUM "Media Accountability and Public Engagement" and 2012 Annual Membership Meeting April 23-25, 2012 at the Traders Hotel Manila, Roxas Boulevard. [Online]. Available : <http://www.google.co.th> (retrieved : June 14, 2013)

เรือนจำ จำนวน 5,151 คน ซึ่งเด็กและเยาวชน จำนวนร้อยละ 85 ถูกควบคุมตัวในเรือนจำ หรือทัณฑสถานร่วมกับผู้ต้องขังผู้ใหญ่⁵ (ประเทศฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย มีสถิติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่เผยแพร่อย่างไม่เป็นระบบ ดังเช่นประเทศไทย โดยไม่ค่อยมีการนำเสนอสถิติเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด แม้จะมีการนำเสนอข้อมูลสถิติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดหากแต่มีความสับสนในข้อมูลที่นำเสนอ เพราะข้อมูลจากทางราชการจะน้อยกว่าข้อมูลที่มีการนำเสนอผ่านสื่อ หรือองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้าไปศึกษาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน)

อย่างไรก็ตาม ทุกประเทศเห็นว่าสถานการณ์เด็กและเยาวชนกระทำผิดเป็นปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน เพราะเป็นปัญหาสำคัญที่นำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมที่กระทำผิดโดยผู้ใหญ่ต่อไปและปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศเป็นสำคัญ⁶ ดังนั้น ใน พ.ศ. 2558 ซึ่งจะมีการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หากไม่มีมาตรการในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่มีประสิทธิภาพ อาจทำให้มีการเคลื่อนย้ายการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งอาจมีการถ่ายทอดพฤติกรรมการกระทำผิดได้ง่ายมากขึ้น อันจะนำไปสู่ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนและ

ปัญหาอาชญากรรมที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย

2.1 กฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

ประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ส่วนใหญ่มีกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของกระบวนการยุติธรรม คือ ประเทศบรูไน พม่า ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ลาว สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และประเทศไทย โดยประเทศที่ไม่มีกฎหมายเฉพาะสำหรับปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนได้แก่ ประเทศกัมพูชา และ เวียดนาม ซึ่งใช้ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลักในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ทำให้บางครั้งมีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเช่นเดียวกับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่อันนำไปสู่ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเด็กและเยาวชน⁷

⁵ Leopold Sudaryono.(2012). Frustrated, Indonesians Demand Changes in Juvenile Justice System. [Online]. Available: <http://www.asiafoundation.org/.../2012/.../frustrated-indonesians-dema...> (retrieved : June 24, 2013)

⁶ สุมณฑิพย์ จิตสว่างและปิยะพร ตันณกุล.(2556).รายงานวิจัย เรื่อง "กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมอาเซียน" สนับสนุนทุนวิจัยโดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, หน้า 192.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 192-193.

ตารางที่ 1 แสดงกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ประเทศ	กฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด
1. กัมพูชา	ไม่มีกฎหมายเฉพาะ - ประมวลกฎหมายอาญา - กฎหมายประมวลวิธีพิจารณาความอาญา
2. บรูไน	มีกฎหมายเฉพาะ: the Children and Young Persons Order (CYPO) 2006
3. พม่า	มีกฎหมายเฉพาะ: พระราชบัญญัติสำหรับเด็ก (the Children's Act)
4. ฟิลิปปินส์	มีกฎหมายเฉพาะ: กฎหมายสำหรับกระบวนการยุติธรรมและสวัสดิการเด็กและเยาวชน (The Juvenile Justice and Welfare Act: Republic Act No.9344)
5. มาเลเซีย	- มีกฎหมายเฉพาะ: Child Act 2001 - กฎหมายอิสลามแห่งศาลซารีฮะ The Syariah Criminal Offences [Federal Territories] Act 1997 [Act 559] - The Evidence Act 1950
6. ลาว	มีกฎหมายเฉพาะ: LAW ON THE PROTECTION OF THE RIGHT AND INTERESTS OF CHILDREN
7. เวียดนาม	- ไม่มีกฎหมายเฉพาะ - ใช้ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
8. สิงคโปร์	- มีกฎหมายเฉพาะ :พระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน ฉบับที่ 38 (The Children and Young Persons Act: (CYPA) Chapter 38) - กฎหมายที่เกี่ยวข้อง :พระราชบัญญัติคุมประพฤติ (Probation of Offenders Act :POA)
9. อินโดนีเซีย	มีกฎหมายเฉพาะ : -พระราชบัญญัติศาลเยาวชน (The Juvenile Court Act: LAW NO.3,1997) - The Juvenile Court System Act No.11 of 2012
10. ไทย	มีกฎหมายเฉพาะ: พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

2.2 ศาลที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

ประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีกฎหมายเฉพาะสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดได้แก่ ประเทศบรูไน พม่า ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ลาว ลิงคโปร์ อินโดนีเซียและประเทศไทยจะมีศาลเยาวชนทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

หากแต่ประเทศที่ไม่มีกฎหมายเฉพาะสำหรับปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนได้แก่ ประเทศกัมพูชา และ เวียดนาม จะใช้ศาลอาญาในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน

หากแต่มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ แม้ประเทศสิงคโปร์จะมีศาลเยาวชนสำหรับทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีให้แก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด หากแต่มีข้อยกเว้นของศาลเยาวชนที่จะไม่พิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด โดยจะมีการส่งต่อไปยังศาลสูง (High Court) หากเด็กและเยาวชนนั้นมีการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับคดีที่ศาลสูงรับผิดชอบ อาทิ คดีฆาตกรรม ช่มชู้ การค้ายาเสพติด การปล้น หรือ คดีที่ต้องโทษประหารชีวิต รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดถูกตั้งข้อหาร่วมกับผู้กระทำผิดที่มีอายุมากกว่า 16 ปี ขึ้นไป⁸

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบศาลในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน

ประเทศ	ศาลในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด
1. กัมพูชา	ศาลอาญา
2. บรูไน	ศาลเยาวชน
3. พม่า	ศาลเยาวชน
4. ฟิลิปปินส์	ศาลเยาวชน
5. มาเลเซีย	ศาลเยาวชน และศาลซารียะ(ศาลมุสลิม)
6. ลาว	ศาลเยาวชน
7. เวียดนาม	ศาลอาญา
8. ลิงคโปร์	- ศาลเยาวชน - ศาลสูง (High Court) หากเด็กและเยาวชนมีการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับคดีที่ศาลสูงรับผิดชอบ อาทิ คดีฆาตกรรม ช่มชู้ การค้ายาเสพติด การปล้น หรือ คดีที่ต้องโทษประหารชีวิต รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดถูกตั้งข้อหาร่วมกับผู้กระทำผิดที่มีอายุมากกว่า 16 ปี ขึ้นไป
9. อินโดนีเซีย	ศาลเยาวชน
10. ไทย	ศาลเยาวชนและครอบครัว

⁸ เรืองเดียวกัน, หน้า 194.

2.3 อายุความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมกรรมการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

จากผลการศึกษากำหนดอายุความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมกรรมการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนต่ำสุด คือ อายุ 7 ปี และอายุความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมกรรมการกระทำผิดในสถานภาพของเยาวชนสูงสุด คือ 18 ปี ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์กำหนดอายุความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมกรรมการกระทำผิดของเยาวชนสูงสุด คือ 16 ปี อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศมาเลเซียจะกำหนดอายุความ

รับผิดชอบต่อพฤติกรรมกรรมการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน คือ 7 ปี แต่ข้อกำหนดของกฎหมายมุสลิมได้มีข้อกำหนดว่า เด็กที่อายุต่ำกว่า 13 ปี หากพิสูจน์ได้ว่ายังไม่มีความสามารถทางเพศ (การร่วมประเวณี) เมื่อมีการกระทำผิดให้ถือว่าเด็กนั้นไม่มีความผิด และประเทศอินโดนีเซีย ได้กำหนดอายุความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชนต่อพฤติกรรมกรรมการกระทำผิด ระหว่าง 8 - 18 ปี หากแต่จะต้องไม่มีสถานภาพสมรส⁹

ตารางที่ 3 แสดงอายุความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมกรรมการกระทำผิด

ประเทศ	อายุความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมกรรมการกระทำผิด (Minimum Age of Criminal Responsibility) (ปี)
1. กัมพูชา	14 - 18
2. บรูไน	7 - 18
3. พม่า	7 - 18
4. ฟิลิปปินส์	15 - 18
5. มาเลเซีย	7 - 18
6. ลาว	15 - 18
7. เวียดนาม	14 - 18
8. สิงคโปร์	7 - 16
9. อินโดนีเซีย	8 - 18
10. ประเทศไทย	10 - 18

2.4 เกณฑ์ในการนับอายุเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

ประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเกือบทั้งหมดนับอายุของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดจากอายุในขณะที่กระทำผิด หรือ ในขณะที่ถูก

จับกุม หากแต่มีประเทศบรูไนและประเทศสิงคโปร์ที่นับอายุเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดจากวันที่ศาลพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด เพราะในบางครั้งเกิดความล่าช้าของ

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 195-196.

กระบวนการยุติธรรมที่ทำให้คณะกรรมการคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมีอายุเกินกว่าอายุเยาวชนตามที่ศาลกำหนด หากแต่ประเทศดังกล่าวไม่ได้นำมาเป็นเงื่อนไขในการนับอายุเด็กและเยาวชนในขณะที่กระทำผิดแต่ประการใด

นอกจากนี้ แม้ประเทศอินโดนีเซียจะมีการกำหนดอายุความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมการกระทำผิด คือ 8 – 18 ปี หากแต่เงื่อนไขที่สำคัญ

ประการหนึ่ง คือ หากเด็กและเยาวชนที่มีช่วงอายุดังกล่าวมีสถานภาพสมรส จะถือว่าเด็กและเยาวชนมีสถานภาพเป็นผู้ใหญ่และใช้ศาลผู้ใหญ่ในการพิจารณาคดี¹⁰

2.5 ความรับผิดชอบต่อการกระทำผิดในกรณีที่อายุต่ำกว่าอายุความรับผิดชอบตามกฎหมายกำหนด

ตารางที่ 4 แสดงอายุความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมการกระทำผิด

ประเทศ	ความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมการกระทำผิด
1. กัมพูชา	ผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 14 ปี จะไม่ถูกคุมขัง แต่ศาลอาจพิจารณาสั่งให้คุมประพฤติได้
2. บรูไน	ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 7 ปีจะต้องรับผิดชอบ
3. พม่า	ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 7 ปีจะต้องรับผิดชอบ
4. ฟิลิปปินส์	เด็กที่อายุขณะกระทำผิดน้อยกว่า หรือ เท่ากับ 15 ปี ไม่ต้องรับโทษ แต่เด็กจะต้องได้รับการบำบัดในโปรแกรมการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูตามกฎหมายกำหนด
5. มาเลเซีย	ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 7 ปีจะต้องรับผิดชอบ
6. ลาว	ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีจะต้องรับผิดชอบ
7. เวียดนาม	ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปีจะต้องรับผิดชอบ
8. สิงคโปร์	หากผู้กระทำผิดมีอายุน้อยกว่า 7 ปี ไม่ต้องรับผิดชอบต่อพฤติกรรมการกระทำผิด
9. อินโดนีเซีย	เด็กกระทำผิดมีอายุไม่ถึง 8 ปี จะต้องสอบสวนโดยพนักงานสอบสวน และพนักงานสอบสวนจะต้องตัดสินใจว่าจะส่งตัวเด็กและเยาวชนกลับคืนไปให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง (ในกรณีที่เห็นว่าเด็กสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้) หรือในกรณีที่เห็นว่าเด็กไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้จะส่งตัวต่อไปยังกรมพัฒนาสังคมเพื่อดูแลแก้ไขฟื้นฟูต่อไป
10. ไทย	- เด็กอายุไม่เกิน 10 ปี กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษ - เด็กอายุเกิน 10 ปี แต่กระทำผิดไม่เกิน 15 ปี กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษ แต่ศาลอาจกล่าวตักเตือนหรือส่งตัวไปยังสถานฝึกอบรมหรือ องค์กรที่เห็นสมควร

¹⁰ Harlan Mardite. THE JUVENILE JUSTICE SYSTEM IN INDONESIA. [Online]. Available: http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS.../No68_16PA_Mardite.p... (retrieved : May 6, 2013), pp. 15.

2.6 พฤติกรรมการกระทำผิดที่ต้องรับโทษ

กฎหมายเฉพาะของประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะมีการกำหนดพฤติกรรมการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำความผิดทางอาญาเป็นสำคัญ รวมทั้งมีการกำหนดการกระทำผิดทางแพ่งควบคู่ด้วย หากแต่มีกฎหมายของประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย ที่กำหนดให้มีการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดที่ขัดต่อหลักศาสนาหรือจารีตประเพณีของประเทศ หรือ อาจกล่าวได้ว่ามีบทลงโทษสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนโดยยังไม่มีพฤติกรรมความเป็นอาชญากร โดยมีบทลงโทษที่ไม่แตกต่างจากพฤติกรรมการกระทำผิดที่มีโทษทางอาญา

2.7 รูปแบบของการปฏิบัติ (ลงโทษ) ต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

กฎหมายของประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนส่วนใหญ่ได้กำหนดให้มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนดังเช่นบทกำหนดโทษทางอาญาที่ได้กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นการปรับ การสั่งคุมประพฤติ การสั่งควบคุมตัวไว้ในสถานที่สำหรับควบคุมตัวเด็กและเยาวชน และการจำคุกเด็กและเยาวชน หากแต่กฎหมาย

ของทุกประเทศมีข้อกำหนดต้องห้ามสำหรับการประหารชีวิต รวมทั้งประเทศส่วนใหญ่ได้มีข้อกำหนดสำหรับการจำคุกตลอดชีวิตสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด หากแต่ประเทศสิงคโปร์ไม่สามารถใช้โทษประหารชีวิตได้สำหรับผู้กระทำผิดที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี แต่สามารถใช้วิธีการลงโทษจำคุกตลอดชีวิตแทนได้

นอกจากนี้ ประเทศมุสลิม ซึ่งได้แก่ประเทศบรูไนและมาเลเซีย รวมทั้งประเทศสิงคโปร์มีมาตรการลงโทษต่อเนื้อตัวและร่างกาย (Corporal Punishment) คือ การเฆี่ยนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด"

2.8 กำหนดโทษที่สำคัญ และโทษสูงสุดที่เด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดจะได้รับ

สำหรับกำหนดโทษที่สำคัญและโทษสูงสุดที่เด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะได้รับ ประกอบด้วย โทษเฆี่ยน โทษจำคุกหรือ คุมขัง ตลอดชีวิต และการคุมขังในสถานที่ควบคุมตัวสำหรับเด็กและเยาวชนตามระยะเวลา อาทิ 20 ปี เป็นต้น ดังแสดงในตารางข้างล่าง

" สุมณทิพย์ จิตสว่างและปิยะพร ตันณีกุล.(2556).รายงานวิจัย เรื่อง "กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมอาเซียน" สนับสนุนทุนวิจัยโดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, หน้า.198.

ตารางที่ 5 แสดงกำหนดโทษที่สำคัญ / โทษสูงสุดต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

ประเทศ	กำหนดโทษที่สำคัญ / โทษสูงสุด
1. กัมพูชา	ถ้ากำหนดสูงสุดของการจำคุก คือ การจำคุกตลอดชีวิต มีการลดโทษจำคุก 20 ปี
2. บรูไน	- การคุมขังตลอดชีวิต (ไม่ปรากฏข้อห้ามสำหรับผู้ที่ย่างต่ำกว่า 18 ปีที่ได้กระทำความผิด ตามข้อกำหนดของ The Children and Young Persons Order)
3. พม่า	จำคุกได้สูงสุดไม่เกิน 10 ปี
4. ฟิลิปปินส์	การคุมขังระยะเวลาไม่เกิน 12 ปี
5. มาเลเซีย	- การเขียน - การคุมขังในระยะเวลาที่กำหนด
6. ลาว	การลงโทษด้วยการจำคุกหากแต่น้อยกว่าที่กำหนดในประมวลกฎหมายอาญา
7. เวียดนาม	ถ้ากำหนดโทษจำคุกตลอดชีวิตจนถึงประหารชีวิต โทษสูงสุดที่จะนำมาใช้กับเด็กและเยาวชน คือ จำคุกไม่เกิน 12 ปี
8. สิงคโปร์	- เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 16 - 18 ปี ต้องได้รับโทษที่มีความรุนแรงเทียบเท่าผู้ใหญ่ - การประหารชีวิตจะไม่สามารถกระทำต่อผู้กระทำความผิดที่มีอายุขณะกระทำความผิดไม่เกิน 18 ปี หากแต่ศาลจะใช้วิธีการลงโทษจำคุกตลอดชีวิตแทน - การเขียน เด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 7 - 16 ปี
9. อินโดนีเซีย	หากเป็นกรณีการกระทำความผิดที่มีโทษทัณฑ์สำหรับผู้ใหญ่ คือ การประหารชีวิต หากแต่เด็กและเยาวชนจะได้รับโทษสูงสุด คือ การคุมขังเป็นระยะเวลา 10 ปี
10. ไทย	ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษอาญาหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยโดยการเปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกัน เป็นการส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์

3. ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

3.1 ขั้นตอนก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

- การเบี่ยงเบนหรือหันเหคดีเด็กและเยาวชน

ประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเกือบทั้งหมดมีกระบวนการในการเบี่ยงเบนหรือหันเหคดีให้แก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในชั้นตอนนี้ ยกเว้น ประเทศกัมพูชา บรูไน และมาเลเซีย ที่ไม่มีกระบวนการเบี่ยงเบนหรือหันเหคดีที่เป็นทางการในชั้นตอนนี้¹²

ตารางที่ 6 แสดงการเบี่ยงเบนหรือหันเหคดีเด็กและเยาวชน

ประเทศ	การเบี่ยงเบนหรือหันเหคดีเด็กและเยาวชน
1. กัมพูชา	- ไม่มีกระบวนการในการเบี่ยงเบน หรือ หันเหคดีเนื่องจากยังไม่มีกฎหมายกำหนด - มีหน่วยงาน อาทิ NGO เข้ามาช่วยเหลือในการเบี่ยงเบน หรือ หันเหคดี
2. บรูไน	ไม่มีมาตรการในการเบี่ยงเบนหรือหันเหคดีที่กำหนดเป็นทางการ
3. พม่า	- ใช้ชุมชนในการเบี่ยงเบนหรือหันเหคดีสำหรับคดีเล็กน้อย
4. ฟิลิปปินส์	- มีกฎหมายกำหนดแนวทางในการเบี่ยงเบนหรือหันเหคดีให้แก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซึ่งมีกำหนดโทษในการคุมขังไม่เกิน 6 เดือน ตำรวจสามารถดำเนินการเบี่ยงเบนหรือหันเหคดีเด็กและเยาวชน - หากโทษที่คุมขังเกิน 6 เดือน การเบี่ยงเบน หรือ หันเหคดีจะกระทำโดยศาล
5. มาเลเซีย	ไม่มีมาตรการในการเบี่ยงเบนหรือหันเหคดี
6. ลาว	- หน่วยใกล้เคียงขอพิพาทสำหรับเด็กและเยาวชนระดับหมู่บ้าน - ยุติธรรมอำเภอ (ถ้าหน่วยใกล้เคียงระดับหมู่บ้านทำไม่สำเร็จ)
7. เวียดนาม	มีมาตรการในการเบี่ยงเบนหรือหันเหคดี แต่มีการปฏิบัติไม่มากนัก อาทิ - การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นสอบสวน - เด็กกระทำผิดครั้งแรกได้รับการพักโทษ
8. สิงคโปร์	- การเบี่ยงเบนหรือ หันเหคดีสามารถกระทำได้ตั้งแต่ขั้นตอนการจับกุม รวมทั้งตำรวจให้คำแนะนำต่ออัยการเพื่อให้เข้าร่วมโปรแกรมคำแนะนำปรึกษาภายในเวลา 6 เดือน
9. อินโดนีเซีย	- ตำรวจและนักสังคมสงเคราะห์มีบทบาทพิจารณาว่าควรดำเนินคดีหรือไม่
10. ไทย	- ตำรวจสามารถพิจารณาว่ากล่าวตักเตือน หรือ ไม่ดำเนินคดี

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 200.

- 3.2 ขั้นตอนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม** เยาวชนเป็นสำคัญ โดยมีกฎหมายที่กำหนดให้
- 3.2.1 ขั้นตอนของตำรวจ** ตำรวจมีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนด้วย
- การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนใน ความนุ่มนวลและแตกต่างจากการปฏิบัติต่อ
- ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของทุกประเทศให้ ผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่
- ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและ

ตารางที่ 7 แสดงการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในขั้นตอนของตำรวจ

ประเทศ	การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในขั้นตอนของตำรวจ
1. กัมพูชา	- มีการแจ้งถึงการจับกุมและเหตุผลในการจับกุมโดยทันที - อัยการแจ้งสิทธิที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน - สิทธิในการมีที่ปรึกษาทางกฎหมายหรือทนายความ ถ้าภายในระยะเวลา 4 เดือนนับตั้งแต่ถูกจับกุมยังไม่มี การดำเนินการสอบสวน ผู้ต้องหาอาจร้องขอให้ศาลมีการดำเนินการสอบสวนภายในระยะเวลา 1 เดือน นับแต่ได้มีการร้องขอ - เด็กและเยาวชนผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวระหว่างการพิจารณาคดีเป็นทางเลือกสุดท้ายและถูกควบคุมตัวระยะเวลาสั้น ถูกควบคุมตัวใน ขั้นตอนนี้เป็นเวลาไม่เกินสองเดือน
2. บรูไน	- การจับกุมได้โดยไม่มีหมายจับ แต่มีเหตุผลว่าเด็กและเยาวชน กระทำผิดจริง - ผู้กระทำผิดเข้ามอบตัวตำรวจไม่สามารถควบคุมตัวได้ - ต้องทำการสอบสวนภายใน 48 ชั่วโมงและให้ประกันตัวได้ - การขัดขืนการจับกุมสามารถควบคุมได้ไม่เกินพฤติการณ์หลบหนี - การควบคุมตัวชั่วคราวควบคุมตัวได้ 3 วันทำการ
3. พม่า	- การจับกุมไม่ใช่กฎหมาย - ไม่ควบคุมตัวในระหว่างการสอบสวนร่วมกับผู้ใหญ่ - เด็กและเยาวชนผู้ต้องหาจะต้องให้เจ้าหน้าที่หญิงดูแล - ต้องแจ้งให้พ่อแม่ผู้ปกครองทราบ - ส่งเด็กไปศาลตรวจสอบการจับกุมให้เร็วที่สุด - ถ้าไม่สามารถส่งเด็กไปตรวจสอบการจับกุมภายในเวลาอันสมควร ต้องปล่อยตัวเด็กพร้อมเรียกประกันทันที - เด็กที่ปล่อยโดยการประกันตัวจะต้องส่งไปสถานที่ดูแลชั่วคราวที่เหมาะสม - หากมีการหลบหนีจากสถานที่ดูแลชั่วคราว เจ้าหน้าที่สามารถจับกุมได้ โดยไม่ต้องมีหมายจับ หลังจับกุมแล้วเจ้าหน้าที่อาจส่งตัวเด็กไปยัง สถานที่อื่นที่เหมาะสม

ประเทศ	การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในขั้นตอนของตำรวจ
4. ฟิลิปปินส์	- แจ้งให้ทราบถึงการจับกุมเด็กและเยาวชน - การจับกุมไม่ใช่กฎหมายมือ - ในการสอบสวนจะต้องมีพยานรับรู้ ซึ่งได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง นักสังคมสงเคราะห์ ที่ปรึกษาทางกฎหมาย ลงนามควบคุมด้วย - จะต้องควบคุมตัวเด็กและเยาวชนในระหว่างการพิจารณาที่สถานีตำรวจ เป็นระยะเวลา ไม่เกิน 8 ชั่วโมง หลังจากนั้นจะต้องส่งตัวเด็กและเยาวชน ผู้ต้องหาไปยังหน่วยงานพัฒนาสวัสดิการสังคม หรือ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) - นำตัวเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมไปตรวจสภาพร่างกายและจิตใจ โดยทันที
5. มาเลเซีย	- สามารถจับกุมได้โดยไม่มีหมายจับ เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่ากระทำความผิด หรือ พยายามกระทำความผิด หรือ มีการว่าจ้างช่วยเหลือยุงส่งเสริมให้กระทำความผิด - เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับกุมโดยถูกเนื้อมือต้องตัวผู้ถูกจับได้ เว้นแต่จะมีคำร้องขอให้มีการจับกุมโดยวิธีการอื่น - ถ้าผู้ถูกจับกุมขัดขืนสามารถจับกุมได้ตามความเหมาะสม - จะต้องนำตัวเด็กและเยาวชนมายังศาลภายในระยะเวลา 24 ชั่วโมง ถ้าไม่สามารถนำตัวเด็กไปศาลได้ จะต้องนำเด็กไปศาลปกติ ผู้พิพากษาสามารถให้กักตัวในสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อนำตัวไปยังศาลปกติ - ตำรวจสามารถให้ประกันตัวได้
6. ลาว	- ภายหลังการจับกุมเจ้าหน้าที่ตำรวจสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน และการสอบสวนแต่ละครั้งใช้เวลาไม่เกิน 90 นาที หากสอบสวนเกิน 30 วันต้องได้รับอนุมัติจากพนักงานอัยการ - การกักขังเด็กชั่วคราว กักขังได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง ต้องมีอัตราโทษจำคุก 3 ปี ขึ้นไป - การแจ้งสิทธิที่เกี่ยวข้อง - ควบคุมตัวแยกจากผู้ต้องขังใหญ่ - ดำเนินการตามหลักสิทธิมนุษยชนของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน
7. เวียดนาม	- ดำเนินการตามความเหมาะสมและตามหลักสิทธิมนุษยชนของกระบวนการยุติธรรม

ประเทศ	การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในขั้นตอนของตำรวจ
8. สิงคโปร์	- เน้นการปฏิบัติงานของตำรวจที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน - พิจารณาว่าจะมีการเห็นเหตุที่ถูกรับกุมหรือการส่งไปให้ศาลดำเนินคดี - การจับกุมแล้วดูว่าเด็กและเยาวชนมีการรับสารภาพหรือไม่ หากรับสารภาพจะมีการทำรายงานก่อนการพิจารณาคดีไปให้ศาลพิจารณาคดี - การจับกุมตัวและมีการตั้งข้อกล่าวหา ก่อนส่งตัวไปให้ศาล และดำเนินการสอบสวนหากเห็นว่าไม่มีความผิดจะยกเลิกการตั้งข้อกล่าวหา หากมีความผิดจะมีการทำรายงานไปศาลพิจารณาก่อนการพิจารณาคดี
9. อินโดนีเซีย	- ในการจับกุมตัวเด็กและเยาวชนตำรวจจะต้องมีหมายจับและต้องมีการแจ้งให้พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนได้รับทราบ - ตำรวจและนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดี * เด็กและเยาวชนควรส่งตัวกลับไปอยู่กับครอบครัว หรือ ส่งตัวกลับไปพิจารณาคดี * ตำรวจควรมีบทบาทในการตัดสินใจในการดำเนินคดี หรือ ให้ศาลมีบทบาทในการตัดสินใจดำเนินคดี
10. ไทย	- จับกุมตัวถ้าเป็นเด็กจะต้องเป็นการกระทำผิดซึ่งหน้า หรือ มีหมายจับ - การจับกุมห้ามใช้เครื่องพันธนาการหรือกุญแจมือและกระทำโดยละมุนละม่อม - หลังจับกุมต้องส่งตัวไปให้ศาลตรวจสอบการจับกุมภายใน 24 ชั่วโมง - ต้องมีที่ปรึกษากฎหมาย - ได้รับการแจ้งสิทธิ - ห้ามใช้กุญแจมือระหว่างการจับกุม - จะต้องควบคุมตัวในระหว่างการพิจารณาที่สถานีตำรวจจะระยะเวลาไม่เกิน 8 ชั่วโมง

3.2.2 ขั้นตอนของอัยการ

บทบาท หรือ อำนาจของพนักงานอัยการ ในคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของประเทศ ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีลักษณะที่ เหมือนกัน คือ อัยการมีบทบาทและอำนาจ สั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีต่อศาล และถ้าฟ้องศาล พนักงานอัยการจะนำคำฟ้องไปยื่นต่อศาล เยาวชนและครอบครัว หรือ ศาลที่เกี่ยวข้อง ตามกฎหมายของแต่ละประเทศที่ได้บัญญัติไว้ หลังจากนั้นก็จะทำหน้าที่ในฐานะเป็นโจทก์ และดำเนินการทั้งหลายตามที่กฎหมายบัญญัติ ในการพิจารณาคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชน กล่าวคือ หลังจากที่พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวน และส่งสำนวนการสอบสวนพร้อม ทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ พนักงาน อัยการจะยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว หรือ ศาลที่เกี่ยวข้องต่อไป

อย่างไรก็ตาม บทบาทที่สำคัญของ อัยการในประเทศอาเซียนนอกเหนือจาก บทบาทดังกล่าวข้างต้น คือ อัยการมีบทบาทใน การเข้าร่วมสอบสวน การแจ้งสิทธิให้แก่เด็กและ เยาวชน บทบาทในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู โดย การพิจารณาแผนในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู โดย การหันเห เบี่ยงเบนคดีโดยใช้มาตรการ การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนโดยชุมชน โดย ไม่ต้องส่งเรื่องฟ้องศาลหากเด็กและเยาวชน ที่กระทำผิดยอมรับเงื่อนไขการปฏิบัติ หรือ ทำงานบริการสังคมเป็นต้น โดยบทบาทของ อัยการในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ นอกเหนือจากบทบาทหลักดังกล่าวข้างต้น ได้แก่

- ประเทศลาว อัยการมีบทบาทเพิ่มเติม ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภายในระยะเวลา 30 วัน

- ประเทศอินโดนีเซีย อัยการมีบทบาท ในการเลี้ยงคดีเด็กและเยาวชนขึ้นสู่ศาล โดย อัยการและพนักงานคุมประพฤติจะทำหน้าที่ใน การพิจารณาว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ควรได้รับการปล่อยตัว หรือ ส่งไปดำเนินคดีต่อ ที่ศาล นอกจากนี้ อัยการมีบทบาทในการคุม ประพฤติเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดโดย การติดตามสอดส่องดูแลเด็กและเยาวชนที่ กระทำผิดตามคำพิพากษาของศาลในการ คุมประพฤติ¹³

3.2.3 ขั้นตอนของศาล

บทบาทที่สำคัญของศาลในกระบวนการ ยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประเทศอาเซียน คือ การเลี้ยงโทษในการคุมขังเด็กและเยาวชน ให้น้อยที่สุด และการเลือกใช้มาตรการคุม ประพฤติ หรือ การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน โดยการให้ชุมชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับ การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูที่มีความเหมาะสมต่อ สภาพร่างกายและจิตใจ ในการเตรียม ความพร้อมสำหรับคืนเด็กและเยาวชนกลับ สู่สังคมเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ศาลของ ประเทศสิงคโปร์มีบทบาทที่สำคัญในการแก้ไข ฟื้นฟูสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรม การกระทำผิดในคดีเล็กน้อย แต่หากเป็นเด็ก และเยาวชนที่มีพฤติกรรมความรุนแรง จะใช้ศาลผู้ใหญ่ในการพิจารณาคดีเพื่อบังคับปรามพฤติกรรมและการกระทำผิดของเด็ก และเยาวชนที่ยากต่อการแก้ไขฟื้นฟู

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 205-206.

ตารางที่ 8 แสดงบทบาทที่สำคัญของศาลที่เกี่ยวข้องกับคดีเด็กและเยาวชน

ประเทศ	บทบาทที่สำคัญของศาล
1. กัมพูชา	- กฎหมายกำหนดว่า หากผู้กระทำความผิดมีอายุมากกว่า 16 ปี ศาลสามารถลงโทษโดยให้ทำงานบริการสังคมได้ หากแต่จะต้องไม่เกิน 100 ชั่วโมง - ศาลมีการเลี้ยงโทษจำคุกให้แก่เด็กและเยาวชนน้อย
2. บรูไน	- ศาลมีอำนาจให้ประกันตัว - ศาลมีอำนาจในการสั่งให้ผู้ปกครองถอนตัวออกจากความเป็นผู้ปกครองได้ หากศาลเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อเด็ก - ถ้าศาลเห็นว่ามีความจำเป็นต้องสอบถามพยานเพิ่มเติมได้ - ก่อนการตัดสินคดีศาลขอข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับตัวเด็กเพื่อประกอบการพิจารณาในการปล่อยตัวเด็กโดยให้ประกันทันทีบนหรือ การควบคุมตัวในสถานที่กำหนด - ศาลไม่ค่อยมีมาตรการเลี้ยงโทษคุมขังให้แก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด
3. พม่า	- ศาลมีมาตรการเลี้ยงโทษในการคุมขังสำหรับคดีเล็กน้อย ไม่ใช่คดีร้ายแรง โดยการปล่อยตัวหลังจากว่ากล่าวตักเตือน - กรณีเป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรงและไม่ร้ายแรง หากเด็กไม่มีพฤติกรรมอาชญากรศาลอาจสั่งให้กักกันตัวอยู่ที่บ้านโดยมีประกันทันทีบนมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี - ถ้าเด็กมีพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ไม่มีความสามารถในการดูแลว่ากล่าวตักเตือนได้ ศาลจะสั่งให้นำตัวเด็กไปกักกันตัวไว้ในโรงเรียนฝึกหัดเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 2 ปี หรือจนกว่าอายุ 18 ปี
4. ฟิลิปปินส์	- การให้ประกันตัว - การปล่อยตัวเด็กและเยาวชนให้พ่อแม่ ผู้ปกครองดูแล - การสั่งคุมขังให้น้อยที่สุด - การเบี่ยงเบน หรือ หันเหคดี โดย การปรับ การรอลงอาญา - การคุมประพฤติภายหลังถูกคุมขังมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง - การสั่งให้บำบัดแก้ไขฟื้นฟูภายในสถานที่ที่กำหนดแยกจากเรือนจำ
5. มาเลเซีย	- ศาลสามารถปล่อยตัวได้โดยไม่มีประกัน เว้นแต่ข้อกล่าวหาที่มีความผิดฐานฆ่า หรือ ความผิดฐานร้ายแรงอย่างอื่น หรือมีเหตุผลว่าเด็กและเยาวชนอาจไปรบกวนกระบวนการพิจารณาคดี - ศาลอาจปล่อยโดยเรียกประกัน และอาจมีผู้ค้ำประกันหรือไม่ก็ได้

ประเทศ	บทบาทที่สำคัญของศาล
6. ลาว	- เลือกใช้มาตรการในการเลี้ยงโทษการควบคุมตัวสำหรับเด็กและเยาวชน - ใช้มาตรการทางเลือกในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน
7. เวียดนาม	- กรณีที่ศาลพิจารณาว่าไม่ควรลงโทษแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ศาลอาจใช้มาตรการดังนี้ ส่งตัวเข้ารับการศึกษิตามภูมิลำเนาเด็ก หรือ เห็นสมควร หรือ เข้าโรงเรียนดัดสันดาน หลังส่งเข้าโรงเรียน โดยศาลสั่งให้ประเมินผลภายใน 1 - 2 ปี ถ้าปฏิบัติได้ตามที่กำหนดศาลจะสั่งให้มีการพักการลงโทษได้
8. สิงคโปร์	- ศาลเยาวชนมีบทบาทมากในการสั่งคุมประพฤติและเลือกโปรแกรมการคุมประพฤติที่เหมาะสมให้แก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด - ศาลสูง (High Court) มีบทบาทในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในคดีอุกฉกรรจ์ร้ายแรง
9. อินโดนีเซีย	ศาลมีบทบาทในการตัดสินใจว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดควรได้รับการปล่อยตัว หรือ ควบคุมตัวในระหว่างการพิจารณาคดี หรือ การคุมขัง
10. ไทย	- การตรวจสอบการจับกุม - การให้ประกันตัว - การปล่อยตัวโดยการคุมประพฤติ - การสั่งให้ควบคุมตัวระหว่างการพิจารณาคดี - จัดโปรแกรมการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสม

3.3 สถานที่ควบคุมตัวในระหว่างการพิจารณาคดี หรือ ภายหลังการพิจารณาคดี

ประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนส่วนใหญ่มีการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในระหว่างการพิจารณาคดีและภายหลังการพิจารณาคดีในสถานที่เฉพาะสำหรับควบคุมตัวเด็กและเยาวชน หากแต่ประเทศที่ไม่มีกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ ประเทศกัมพูชาและเวียดนามมีการควบคุมตัว

เด็กและเยาวชนในเรือนจำร่วมกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ ในขณะที่เด็กและเยาวชนในประเทศฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย แม้จะมีกฎหมายที่กำหนดให้มีการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้ในสถานที่เฉพาะสำหรับควบคุมตัวเด็กและเยาวชน หากแต่ปรากฏว่าในทางปฏิบัติทั้งสองประเทศยังคงมีการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้ในเรือนจำร่วมกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่¹⁴ ดังแสดงให้เห็นในตาราง

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 209.

ตารางที่ 9 แสดงสถานที่ควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

ประเทศ	สถานที่ควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด
1. กัมพูชา	เรือนจำ
2. บรูไน	สถานที่ควบคุมตัวสำหรับเด็กและเยาวชนที่รัฐกำหนดให้
3. พม่า	- เรือนจำ / กักขังไว้ที่บ้าน หรือ ส่งตัวไปที่โรงเรียน
4. ฟิลิปปินส์	- สถานที่ควบคุมตัวสำหรับเด็กและเยาวชน (ในทางปฏิบัติบางแห่งใช้เรือนจำ)
5. มาเลเซีย	- สถานที่ควบคุมตัวสำหรับเด็กและเยาวชนที่รัฐกำหนดให้
6. ลาว	- ควบคุมตัวในศูนย์ฝึกวิชาชีพ/สถานที่ควบคุมตัวสำหรับเด็กและเยาวชน - หากเป็นคดีเล็กน้อยกลับไปอยู่ที่บ้านให้บุคคลที่เหมาะสมหรือ องค์กร อบรม
7. เวียดนาม	- เรือนจำ - ส่งตัวเข้าโรงเรียนดัดสันดาน หรือ โรงเรียนที่เด็กมีภูมิสำเนา หรือ หากมีบุคคลแก้ไขยากส่งตัวไปยังสถานที่ตัดสินัยที่มีความเหมาะสม
8. สิงคโปร์	สถานที่สำหรับควบคุมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในระหว่างการคุม ประพฤติ
9. อินโดนีเซีย	สถานที่ควบคุมตัวสำหรับเด็กและเยาวชน (ในทางปฏิบัติบางแห่งใช้เรือนจำ)
10. ไทย	- สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน - ศูนย์ฝึกอบรม - กลับไปอยู่ที่บ้าน โดยให้มารายงานตัวที่ศาลตามที่กำหนด

3.4 มาตรการในการปฏิบัติและการบำบัด แก้ไขฟื้นฟู

ประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
ส่วนใหญ่มีมาตรการในการปฏิบัติและการ
บำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด
คือ การเน้นการควบคุมตัวและจัดมาตรการใน
การบำบัดและแก้ไขฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและ
จิตใจเป็นสำคัญ หากแต่ประเทศลาวและ

สิงคโปร์ได้เน้นกระบวนการของครอบครัวและ
สังคมเข้ามามีส่วนร่วมที่สำคัญในการบำบัด
แก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด และ
ประเทศสิงคโปร์มีการใช้เทคโนโลยี คือ การใช้
อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัว
(Electronic Monitoring) ในการควบคุมตัวเด็ก
และเยาวชนที่กระทำผิดควบคู่กับการบำบัด
แก้ไขฟื้นฟู¹⁵

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 210.

ตารางที่ 10 แสดงมาตรการในการปฏิบัติและการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

ประเทศ	มาตรการในการปฏิบัติและการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู
1. กัมพูชา	- เน้นการควบคุมตัว - ไม่ค่อยมีมาตรการในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู เนื่องจากขาดแคลนงบประมาณและขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด - มีหน่วยงาน NGO องค์กรของต่างประเทศเข้ามาช่วยเหลือในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ได้แก่ การจัดกิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูในเรือนจำ คือ การจัดกิจกรรมนันทนาการ การศึกษา และการฝึกอบรม
2. บรูไน	- เน้นการควบคุมตัว - กักบริเวณ - สั่งให้ไปโรงเรียน - คาดโทษพ่อแม่ผู้ปกครองที่ละเลยไม่อบรมแก้ไขพฤติกรรมบุตร - คุมประพฤติ - ทำงานบริการสังคม - การร่วมมือระหว่างเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนที่กระทำผิด
3. พม่า	- เน้นการกักกันตัวที่บ้าน - ควบคุมตัวในเรือนจำ - โรงเรียนฝึกอบรม - บ้านพักชั่วคราว
4. ฟิลิปปินส์	- การควบคุมตัวและแก้ไขฟื้นฟูในสถานที่กำหนด - การบำบัดแก้ไขฟื้นฟู จะต้องให้พ่อแม่ผู้ปกครอง หรือ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟู โดยจะมีโปรแกรม อาทิ การฝึกทักษะความชำนาญในการพัฒนาชีวิต การใช้ชีวิตในสังคม การเป็นผู้นำ การบริการทางสังคม
5. มาเลเซีย	- ตั้งทีมงานประสานการให้บริการทางกฎหมายแก่เด็กและเยาวชนและครอบครัว - การแก้ไขฟื้นฟูในโรงเรียนดัดสันดาน - การคุมประพฤติ - การบำบัดทางจิตสำหรับในโรงพยาบาลโรคจิตสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความผิดปกติทางจิต

ประเทศ	มาตรการในการปฏิบัติและการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู
6. ลาว	- ใช้ชุมชนเป็นหลักในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน - โทษควบคุมตัวไม่เกิน 3 ปี ไม่ต้องขึ้นศาล โดยใช้หน่วยใกล้เคียงข้อพิพาทสำหรับเคาระดับหมู่บ้านยุติธรรมอำเภอ หรือ หมู่บ้าน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นสอบสวน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นอัยการ ส่งตัวเด็กไปยังศูนย์ฝึกอาชีพ ส่งตัวเด็กให้คนที่ได้รับมอบหมายอบรมสั่งสอน ส่งเข้าศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ
7. เวียดนาม	- การควบคุมตัวเป็นหลัก - การแก้ไขฟื้นฟูในโรงเรียนดัดสันดาน - การลดโทษสำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกคุมขังผู้มีความประพฤติดี
8. สิงคโปร์	- มาตรการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู โดยการเข้ารับการอบรมของตำรวจ - การจำคุกวันหยุด - การทำงานบริการสังคม - การคุมประพฤติด้วยการฝึกอบรมเป็นช่วงระยะเวลาที่กำหนดถูกควบคุมในสถานที่คุมขังสูงสุด 6 เดือนการเข้าร่วมโปรแกรมที่เหมาะสม - การควบคุมตัวในสถานที่สำหรับแก้ไขฟื้นฟู - การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัว (Electronic Monitoring) เป็นทางเลือกสุดท้ายหากละเมิดข้อกำหนดของสถานควบคุมตัว - การใช้ครอบครัว และชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิบัติและบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด
9. อินโดนีเซีย	- การควบคุมตัวในสถานที่กำหนด (ในทางปฏิบัติเรือนจำบางแห่งเป็นสถานที่ในการควบคุมตัวเด็กและเยาวชน) - การคุมประพฤติ โดยหน่วยงานคุมประพฤติ - การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูในสถานที่ควบคุมของกรมพัฒนาสังคม - การให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านจิตบำบัดและสังคม - การจัดการศึกษา - การฝึกอบรมทางด้านวิชาชีพการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูทางด้านร่างกายและจิตใจ

ประเทศ	มาตรการในการปฏิบัติและการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู
10. ไทย	- การควบคุมตัวในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน - การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศูนย์ฝึก ศูนย์ฝึกและอบรม สถานศึกษา สถานฝึกและอบรม และสถานแนะนำทางจิตหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและศาลเห็นสมควร - โครงการแก้ไขฟื้นฟูจากศาล

3.5 การสงเคราะห์หลังการพ้นโทษ

ประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ส่วนใหญ่มีการสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดภายหลังพ้นโทษทั้งในรูปแบบของหน่วยงานของรัฐบาลที่มีการสงเคราะห์ หรือ การให้ภาคเอกชน รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน

NGO เข้ามาดำเนินการสงเคราะห์เด็กและเยาวชนภายหลังพ้นโทษ อย่างไรก็ตาม ประเทศพม่ายังไม่มีโครงการในการสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดภายหลังพ้นโทษ อย่างเป็นทางการ

ตารางที่ 11 แสดงการสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดภายหลังพ้นโทษ

ประเทศ	การสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดภายหลังพ้นโทษ
1. กัมพูชา	- หน่วยงาน NGO ต่างประเทศเข้ามาช่วยเหลือในการสงเคราะห์หลังปล่อย
2. บรูไน	- มีศูนย์ Children center ดูแลด้านสุขภาพและความปลอดภัยหลังปล่อย - Action team on Child Protection ให้คำแนะนำปรึกษาหลังการปล่อย ในประเด็นท้องถิ่น คุณธรรม จริยธรรม
3. พม่า	ไม่มีการสงเคราะห์ที่ปรากฏเป็นทางการ
4. ฟิลิปปินส์	- จะได้รับการดูแลจากเจ้าหน้าที่กรมสวัสดิการสังคมและพัฒนาประจำท้องถิ่นเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 6 เดือน ได้รับคำแนะนำ ปรึกษา การปฏิบัติตามโปรแกรมในการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และการคืนคนดีสู่สังคม
5. มาเลเซีย	- คณะกรรมการช่วยเหลือหลังการปล่อย ดูแลที่เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา การปกป้องการถูกละเมิด หรือ ถูกละเลย
6. ลาว	- โครงการ Save the Children ระหว่างหน่วยงานลาวและประเทศอังกฤษ เข้ามาดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูแก่ในการกลับสู่สังคม และสร้างการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องให้แก่เด็กและเยาวชนที่หลงผิด - คณะกรรมการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็ก ให้การช่วยเหลือด้านการศึกษา การหางาน การพัฒนาเด็กในการกลับคืนสู่สังคม

ประเทศ	การสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดภายหลังพ้นโทษ
7. เวียดนาม	คณะกรรมการเรือนจำจะให้องค์กรภายนอกทำหน้าที่ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนหลังการพ้นโทษ
8. สิงคโปร์	การให้ครอบครัวและชุมชนเป็นผู้มีบทบาทหลักสำคัญในการดูแลหลังการพ้นโทษ
9. อินโดนีเซีย	- การประเมินผลความต้องการหลังการปล่อยตัว ซึ่งรวมทั้งการเยี่ยมบ้านและการให้อุปกรณ์หรือสิ่งของถ้ามีความต้องการ - รวมทั้งการประเมินผลการดำเนินการติดตามหลังการปล่อยตัว
10. ไทย	- การพักในบ้านฉุกเฉิน กรณีไม่มีสถานที่อยู่ให้มีการฝึกอาชีพ - กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทำหน้าที่ในการติดตามและสงเคราะห์หลังพ้นโทษ - ศาลเยาวชนและครอบครัวบางแห่งมีการจัดหางานให้ทำภายหลังพ้นโทษ

4. ปัญหาการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประเทศไทยประสบความท้าทายจากอาเซียนเกือบทั้งหมด ประเด็นปัญหาในการดำเนินงาน โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากปัจจัยทางด้านสังคม และครอบครัวที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีการกระทำผิดที่มีความรุนแรง หรือ มีความสลับซับซ้อน และมีจำนวนมากขึ้น อันส่งผลต่อการขาดแคลนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน ในขณะที่บางประเทศประสบ

ปัญหาไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ทำให้มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่เหมือนกับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ อันส่งผลทำให้ละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด นอกจากนี้ ปัญหาที่สำคัญของบางประเทศ คือ การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งปัญหาของบางประเทศที่มีการลงโทษที่รุนแรงในการป้องปรามพฤติกรรมกรรมการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ในขณะที่บางประเทศมีกฎหมายที่คุ้มครองเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมากเกินไปทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดไม่มีความเกรงกลัวต่อบทลงโทษ¹⁶ ดังปรากฏในตารางที่ 12

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 214-218.

ตารางที่ 12 แสดงปัญหาการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ประเทศ	ปัญหาการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน
1. กัมพูชา	ไม่มีกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนที่ชัดเจน อาทิ ไม่มีกฎหมายเฉพาะ ไม่มีศาลเยาวชน หรือ สถานที่ควบคุมตัวที่เหมาะสมตามมาตรฐานสากล ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนเด็กและเยาวชน คือ - การควบคุมตัวในระหว่างการพิจารณาคดีเป็นระยะเวลายาวนาน - การควบคุมตัวเด็กและเยาวชนในเรือนจำร่วมกับผู้ใหญ่ - ปัญหาสภาพแวดล้อมที่ไม่ถูกสุขลักษณะของสถานที่คุมขัง ปัญหาการคอร์รัปชันคดีเด็กฯ
2. บรูไน	- เพิ่งมีการตั้งศาลเยาวชนทำให้ประสบปัญหา - ขาดผู้พิพากษาและนักสังคมสงเคราะห์ - ทนายความท้องถิ่นไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในคดีเด็กและเยาวชน - สภาพสังคมไม่เอื้อต่อการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน คือ ครอบครัวหย่าร้างสูง มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครองไม่สามารถดูแลอบรมเด็กและเยาวชนได้ ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดเพิ่มสูงมากขึ้น
3. พม่า	มีกฎหมายและศาลเฉพาะ แต่ในทางปฏิบัติไม่ได้ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว คือ - มีการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนในเรือนจำร่วมกับผู้ต้องขังผู้ใหญ่ - กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนไม่ได้อิงกับแนวปฏิบัติตามมาตรฐานสากล - โครงการต่าง ๆ ที่พัฒนาเด็กและเยาวชนไม่มีระบบตรวจสอบประเมินผล และประสิทธิผลโครงการไม่มีการแบ่งแยกที่ชัดเจน - ใช้เด็กและเยาวชนเป็นเครื่องมือในการการละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรมเสียเอง โดยการนำเด็กและเยาวชนมาเป็นทหาร
4. ฟิลิปปินส์	- มีกฎหมายและจัดตั้งศาลเยาวชนตามมาตรฐานขององค์การประชาชาติ (เนื่องจากถูกกดดันจากต่างประเทศ) แต่ในทางปฏิบัติไม่ได้ปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานดังกล่าว - มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด โดยเฉพาะการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนในเรือนจำร่วมกับผู้ใหญ่ - การละเมิดข้อกำหนดทางกฎหมายตั้งแต่การจับกุมจนกระทั่งการปล่อยตัว

ประเทศ	ปัญหาการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน
5. มาเลเซีย	- กระบวนการยุติธรรมประเทศมาเลเซียไม่ค่อยมีปัญหา เพราะเน้นไปที่ครอบครัว ให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีหน้าที่ในการดูแลความประพฤติเด็กและศาลมุสลิมซึ่งเข้ามาดูแลด้านความประพฤติตามจารีตประเพณีและศีลธรรม
6. ลาว	- มีกระบวนการยุติธรรมที่ดีสำหรับเด็กและเยาวชน เน้นการใช้วิธีการหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมหลัก และใช้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เช่น หน่วยใกล้เคียงขอพิพาทสำหรับเด็กระดับหมู่บ้าน ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถกลับคืนสู่สังคมได้เป็นอย่างดี - แต่ประสบปัญหาขาดแคลนงบประมาณ บุคลากรและทรัพยากรต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน
7. เวียดนาม	- ยังไม่มีศาลเด็กและเยาวชนทำให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน การควบคุมตัวเด็กและเยาวชนในเรือนจำรวมกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ - ปัญหาด้านบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนยังขาดความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน - ปัจจัยทางด้านสังคม โดยเฉพาะการหย่าร้าง ที่ส่งผลต่อการกระทำผิดของเด็กมากขึ้น
8. สิงคโปร์	- หากเป็นเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในคดีไม่รุนแรง หรือ ไม่มีพฤติกรรมอาชญากร กระบวนการยุติธรรมจะเน้นการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเพื่อคืนกลับสู่สังคม - แต่หากเป็นเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในคดีรุนแรง หรือ มีพฤติกรรมอาชญากร จะใช้วิธีการปฏิบัติ หรือ ลงโทษที่มีความรุนแรงเพื่อเป็นการป้องปรามอาชญากรรม อาทิ การขึ้นศาลผู้ใหญ่ในการพิจารณาคดี การลงโทษต่อเนื่องด้วยการเฆี่ยน หรือ การจำคุกที่มีระยะเวลายาวนาน รวมทั้งการจำคุกตลอดชีวิต ซึ่งไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล และทำให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ - การกำหนดอายุความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมการกระทำผิด คือ อายุ 7 – 16 ปี ทำให้ผู้ที่มีอายุ ระหว่าง 16 ปี ขึ้นไปแต่ไม่เกิน 18 ปี ต้องถูกดำเนินคดีดังเช่นผู้ใหญ่ แม้จะไม่ต้องโทษประหารชีวิตแต่สามารถจำคุกตลอดชีวิตได้ ซึ่งไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล และมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเด็กและเยาวชน

ประเทศ	ปัญหาการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน
9. อินโดนีเซีย	มีความแตกต่างระหว่างข้อกำหนดทางกฎหมายและการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน - เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดได้รับการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ - การควบคุมตัวเด็กและเยาวชนในเรือนจำรวมกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ - มีการละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชนในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม อาทิ ตำรวจมีการใช้ความรุนแรงในการจับกุมและการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้ต้องหาว่ากระทำผิด โดยการจับกุมตัวเด็กและเยาวชน โดยไม่มีหมายจับ หรือไม่มีการแจ้งให้พ่อแม่ หรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนได้รับทราบถึงการจับกุมตัวเด็กและเยาวชน - การเลี้ยงโทษจำคุกให้แก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดน้อย - เด็กและเยาวชนถูกลงโทษด้วยความรุนแรง - บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานต่อเด็กและเยาวชน - มีการคอร์รัปชันในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน
10. ไทย	- ปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิดมากขึ้น เนื่องจากปัจจัยสภาพสังคมครอบครัวแตกแยก - ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้ผู้ปฏิบัติงานโดยเฉพาะตำรวจเกิดความยุ่งยากในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้เด็กและเยาวชนไม่เกรงกลัวกฎหมาย ไม่กลัวโทษ เด็กและเยาวชนรู้กฎหมายและใช้กฎหมายหลบเลี่ยงความผิด ผู้ใหญ่ใช้เด็กและเยาวชนเป็นเครื่องมือในการกระทำผิด - กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนมุ่งคุ้มครองเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดจนละเลยเหยื่อ ผู้ปฏิบัติงานและปัญหาผลกระทบต่อสังคม

5. มาตรฐานในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

สำหรับมาตรฐานสากลในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ประกอบด้วย

- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (The Convention on the Right of the Child)

ได้กำหนดให้รัฐต้องรับประกันว่า การใช้มาตรการในการจับกุม หรือ การจำคุกเด็กให้ถือเป็นมาตรการสุดท้ายในการดำเนินการทางกฎหมาย และในการดำเนินคดีต่อเด็กรัฐจะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็กโดยปราศจากที่จะทำให้เด็กกลับคืนสู่สังคมและมีส่วนร่วมในสังคม¹⁷

- กฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules)

กฎอันเป็น มาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชนซึ่งได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของความยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน ที่ระบบความยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนควรเน้นถึงความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชนและให้เกิดความมั่นใจว่าการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนจะได้สัดส่วนกับสภาพแวดล้อมทั้งของผู้กระทำผิดและความผิดที่ได้กระทำการไป โดยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพ มีความยุติธรรม และมีมนุษยธรรม กระบวนการยุติธรรมจะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งกระบวนการยุติธรรมควรมีการลงโทษเด็กและ

เยาวชนที่เหมาะสมและการจัดหาทางเลือกอื่นทดแทนกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในรูปแบบของการพ้นจากระบบและกลับเข้าสู่ชุมชน¹⁸

- ข้อกำหนดของกฎแห่งกรุงโตเกียว (The Tokyo Rules)

ข้อกำหนดว่ารัฐจะต้องส่งเสริมและจัดให้มีมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดกระบวนการพิจารณา การจัดตั้งหน่วยงาน และสถาบัน ซึ่งจะใช้เป็นการเฉพาะกับเด็กที่ถูกกล่าวหาหรือ ถูกถือว่ากระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายอาญา โดยกำหนดมาตรการเหล่านั้นกับเด็กเหล่านั้นเป็นกรณีพิเศษ เพื่อไม่ต้องใช้กระบวนการยุติธรรมอาญาเหมือนผู้ใหญ่¹⁹

■ การจำแนกประเทศที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

จากผลการศึกษาสามารถจำแนกประเทศที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยพิจารณาจากข้อกำหนดของตามมาตรฐานในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนตามมาตรฐานของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (The Convention on the Right of the Child) รวมทั้งข้อกำหนดของกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules) และจากข้อกำหนดของกฎแห่งกรุงโตเกียว (The Tokyo Rules) ดังกล่าวข้างต้น โดยพิจารณาการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนจากเกณฑ์ในการเห็นเห หรือ เบี่ยงเบนคดีเด็กและเยาวชนก่อน

¹⁷ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มาตรา 37 ข้อ (B)

¹⁸ กฎแห่งกรุงปักกิ่ง

¹⁹ กฎแห่งกรุงโตเกียว มาตรา 40 (3) และข้อ 18 19

ของกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติเกี่ยวกับมาตรการไม่ควบคุมตัว

เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรมแต่ละขั้นตอนที่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ขั้นตอนตำรวจ อัยการ ศาล การควบคุมตัวและการแก้ไขฟื้นฟู การใช้สถานที่ควบคุมตัวเป็นทางเลือกสุดท้าย การจัดกิจกรรมในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูให้แก่เด็กและเยาวชน และการสงเคราะห์หลังการพ้นโทษ โดยเป็นการจำแนกที่มีการเปรียบเทียบการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเฉพาะในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนด้วยกันเท่านั้น สามารถจำแนกกลุ่มประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ได้ดังนี้

■ การปฏิบัติต่อด็กและเยาวชนของประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

- กลุ่มประเทศที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในระดับดี

สำหรับกลุ่มประเทศที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนระดับดีในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนด้วยกัน ประกอบด้วยประเทศบรูไน มาเลเซีย ลาว สิงคโปร์ และประเทศไทย เนื่องจากเป็นประเทศที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่มีการคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน และเป็นไปตามมาตรฐานสากลส่วนใหญ่ โดยเป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนตามข้อกำหนดของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎแห่งกรุงปักกิ่ง และกฎแห่งกรุงโตเกียว เป็นส่วนใหญ่

อย่างไรก็ตามประเทศบรูไน มาเลเซีย และสิงคโปร์มีการปฏิบัติที่ดีต่อเด็กและเยาวชนในการแก้ไขฟื้นฟูและให้โอกาสในการคืนคนดีกลับสู่สังคม แต่ในขณะเดียวกันมีบทลงโทษที่รุนแรงสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมกระทำความผิดในคดีอุกฉกรรจ์ หรือ ผู้ที่มีแนวโน้มเป็นอาชญากรอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการลงโทษด้วยการเฆี่ยน ซึ่งหากพิจารณาการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนด้วยกันจะถูกจัดอยู่ในกลุ่มของประเทศที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในระดับดี แต่อาจไม่สอดคล้องต่อข้อกำหนดของกฎแห่งกรุงปักกิ่งที่กำหนดว่าเด็กและเยาวชนไม่ควรถูกลงโทษทางกาย²⁰

ดังจะเห็นได้จากประเทศสิงคโปร์มีกระบวนการในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ใช้ปรัชญาการป้องกันปรามและการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด โดยกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนใช้หลักการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) และหลักการให้ความสำคัญต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้กระทำผิด (Due Process) ที่มีความสมดุล กล่าวคือ

การใช้หลักการให้ความสำคัญต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้กระทำผิด (due process) สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในคดีเล็กน้อยที่ หรือ เด็กและเยาวชนที่ไม่ได้มีพฤติกรรมอาชญากร โดยการใช้มาตรการในการหั่นเหคดี หรือ การเบี่ยงเบนคดีให้แก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในคดีเล็กน้อยหรือผู้ที่ไม่มีพฤติกรรมอาชญากร รวมทั้งใช้

²⁰ กฎแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อ 17.3

กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูโดยครอบครัวและชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เพื่อให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้สามารถกลับตัวเป็นคนดี และสามารถคืนกลับสู่สังคมได้ หากแต่มีการใช้หลักการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีการกระทำความผิดในคดีที่มีความรุนแรง หรือ มีพฤติกรรมอาชญากรรม โดยการใช้มาตรการการลงโทษที่มีความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นมาตรการในการลงโทษต่อเนื่องด้วยการเฝ้า หรือ การพิจารณาตัดสินโดยศาลผู้ใหญ่ การจำคุกเป็นระยะเวลานานหรือ การจำคุกตลอดชีวิตสำหรับผู้ที่มีอายุมากกว่า 16 ปี อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงการป้องปรามเด็กและเยาวชนไม่ให้มีการกระทำความผิด

จึงทำให้ให้ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีจำนวนเด็กและเยาวชนกระทำความผิดไม่สูง รวมทั้งทำให้กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนสามารถดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะที่ประเทศลาวมีอัตราการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนน้อย นอกจากนี้ สภาพสังคมที่มีผลต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนน้อยกว่าประเทศอื่น ๆ จึงทำให้ประเทศลาวสามารถจัดกระบวนการในการหันเหคดีเด็กและเยาวชน รวมทั้งการใช้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยประเทศลาวเป็นประเทศที่มีประสิทธิภาพในการเบี่ยงเบนหรือหันเหคดีเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน โดยการให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ทำให้

ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนในการรับผิดชอบต่อพฤติกรรมในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน รวมทั้งสามารถทำให้เด็กและเยาวชนกลับคืนสู่ชุมชนโดยไม่กระทำความผิดซ้ำ เพราะสังคมให้การต้อนรับและไม่ตีตราเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยประเทศลาวมีลักษณะของความเป็นชนบทค่อนข้างสูง และยังคงมีการอนุรักษ์นิยมที่ทำให้สภาพสังคมเอื้อต่อการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด รวมทั้งสังคมไม่ได้มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นพฤติกรรมกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

หากแต่ประเทศไทยจัดเป็นประเทศที่มีจำนวนเด็กและเยาวชนกระทำความผิดมากที่สุดในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แต่ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในระดับที่ดี โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนมาก โดยอาจไม่มีการแยกปฏิบัติระหว่างเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดพลั้งพลาดกับเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมอาชญากร จึงอาจส่งผลทำให้เด็กและเยาวชนไม่เกรงกลัวต่อการกระทำความผิด รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ต้องการปฏิบัติงานต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด²¹ จึงทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในประเทศไทยมีจำนวนมากที่สุดในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และแม้ประเทศไทยจะมีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนตามมาตรฐานสากลดังกล่าวข้างต้น หากแต่ปัจจุบันยังคงประสบปัญหาของการใช้มาตรการทางเลือกในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่มีไม่มากนัก

²¹ สุนทวิทย์ จิตสว่าง. (2555). รายงานวิจัย เรื่อง “กระบวนการดำเนินการป้องกันปราบปรามและดำเนินการสืบสวนสอบสวน และดำเนินคดีของตำรวจเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน” ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

- กลุ่มประเทศที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในระดับปานกลาง

ประเทศที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในระดับปานกลางในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้แก่ กลุ่มประเทศที่ได้กำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน มีกฎหมายเฉพาะในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน หากแต่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในบางประเด็นที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเด็กและเยาวชนในบางประเด็น กลุ่มประเทศที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในระดับปานกลาง ได้แก่ ประเทศฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย

- กลุ่มประเทศที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในระดับต่ำกว่ามาตรฐานสากล

ได้แก่ กลุ่มประเทศที่ยังไม่มีกฎหมายเฉพาะในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ไม่มีศาลเยาวชนในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน มีการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้ในเรือนจำร่วมกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ หรือ แม้จะมีกฎหมายเฉพาะและมีศาลเยาวชนในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน หากแต่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเด็กและเยาวชน เช่น การนำตัวเด็กและเยาวชนไปควบคุมตัวร่วมกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ในเรือนจำ ได้แก่ ประเทศกัมพูชา พม่า เวียดนาม

อาจกล่าวได้ว่าหากใช้เกณฑ์มาตรฐานสากลในการประเมินการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (The Convention on the Right of the Child) กฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules) และข้อกำหนดของกฎแห่งกรุงโตเกียว

(The Tokyo Rules) โดยการเปรียบเทียบมาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนเฉพาะประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนด้วยกันเท่านั้น ปรากฏว่าสามารถจำแนกกลุ่มประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนได้เป็น 3 กลุ่ม คือ ดี ปานกลาง และต่ำกว่ามาตรฐานดังกล่าวข้างต้น

สำหรับประเทศที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในระดับดีในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เนื่องจากมีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลเกือบทั้งหมด หากแต่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในบางประการที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ซึ่งอาจสืบเนื่องจากลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมของประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่แตกต่างจากสังคมตะวันตก อาทิ ประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม หรือ ประเทศลัทธิขงจื๊อ มีการลงโทษต่อเนื้อตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด รวมทั้งมีการใช้โทษจำคุกเป็นระยะเวลานานสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในคดีรุนแรง เพื่อเป็นการป้องปรามการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน และทำให้สังคมสงบสุขเป็นสำคัญ และประเทศบางส่วนรวมทั้งประเทศไทยมีมาตรการทางเลือกให้แก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดน้อย

ในขณะที่ประเทศที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในระดับปานกลางในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เนื่องจากอาจมีข้อจำกัดที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลได้ทั้งหมด อาทิ เป็นประเทศที่กำลังพัฒนา หากแต่มีจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดค่อนข้างมาก การขาดแคลนงบประมาณในการปฏิบัติต่อเด็ก

และเยาวชน ทำให้แม้จะมีข้อกำหนดของกฎหมายและแนวทางของกระบวนการยุติธรรมที่เป็นไปตามมาตรฐานสากลหากแต่ไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

และประเทศที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ต่ำกว่ามาตรฐานสากล อาจเนื่องจากประเทศดังกล่าวเป็นประเทศกำลังพัฒนาประสบปัญหาเศรษฐกิจ รวมทั้งเป็นประเทศที่เคยประสบปัญหาการเมืองภายในประเทศ หรือ เพิ่งมีการเปิดประเทศเนื่องจากการเมืองภายในประเทศเพิ่งสงบ อันส่งผลต่อการขาดกฎหมาย หรือ แนวทางของกระบวนการยุติธรรมในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่เหมาะสม

อย่างไรก็ตาม ประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่ดีที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาเด็กและเยาวชน และประเทศส่วนใหญ่มีกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนที่มีข้อกำหนดตามมาตรฐานสากล หากแต่ประสบปัญหาในการปฏิบัติเนื่องจากบริบทของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนส่วนใหญ่เป็นประเทศกำลังพัฒนา จึงอาจต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนให้มีความเหมาะสมต่อบริบทของสังคมและวัฒนธรรมของประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและมีมาตรฐานเทียบเท่าสากลต่อไป

■ ข้อเสนอแนะของการศึกษา ได้แก่

1. การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดที่เหมาะสมของประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดจำนวนมากที่สุด

ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งบางครั้งเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมีพฤติกรรมการกระทำผิดที่มีรูปแบบและพฤติกรรมการกระทำผิดที่มีความสลับซับซ้อนไม่แตกต่างจากพฤติกรรมการกระทำผิดของผู้ใหญ่ หากแต่ประเทศไทยยังคงเน้นการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมดังกล่าว ไม่แตกต่างจากเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมการกระทำผิดที่มีความพลั้งพลาดทั้งหมด ดังนั้น ประเทศไทยจะต้องมีมาตรการในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่มีความเหมาะสมตามพฤติกรรมการกระทำผิด โดยควรมีกระบวนการในการจำแนกพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอย่างมีประสิทธิภาพและมีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่มีความเหมาะสมต่อพฤติกรรมการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน กล่าวคือ หากเป็นเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมการกระทำผิดที่พลั้งพลาดสามารถแก้ไขได้ ควรมีกระบวนการในการปฏิบัติที่นุ่มนวล เน้นกระบวนการแก้ไขฟื้นฟู และมาตรการทางเลือกที่เหมาะสมในการหันเหคดีเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรม แต่หากเป็นเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมการกระทำผิดที่มีความรุนแรง มีพฤติกรรมความเป็นอาชญากรจำเป็นต้องได้รับลงโทษที่มีความรุนแรงมากกว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดโดยพลั้งพลาดเพื่อเป็นการป้องปรามและทำให้เกิดความเกรงกลัวต่อการกระทำผิดควบคู่กับมาตรการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อทำให้การแก้ไขปัญหาคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงโทษของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ประเทศไทยมีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน ที่เน้นการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดในหลายคดีอาจไม่ต้องรับโทษ แต่หากเป็นการกระทำความผิดในบางประเทศอาจได้รับโทษที่มีความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุกในเรือนจำร่วมกับผู้ใหญ่ รวมทั้งการลงโทษต่อเนื่องด้วยการเซ็น และการถูกจำคุกเป็นระยะเวลานานจนกระทั่งสูงสุด คือ การจำคุกตลอดชีวิต

ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดด้วยการเน้นการแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษด้วยวิธีการที่รุนแรง เพื่อเป็นการป้องปรามพฤติกรรมในการกระทำความผิด ซึ่งหากมีเด็กและเยาวชนในประเทศอื่นมากระทำความผิดในประเทศไทยจะไม่ประสบปัญหาเพราะประเทศไทยมีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่เน้นการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ แต่หากเด็กและเยาวชนในประเทศไทยไปกระทำความผิดในประเทศอื่น ๆ ที่มีพฤติกรรมกระทำความผิดที่มีความรุนแรง อาจได้รับการลงโทษด้วยวิธีการที่มีความรุนแรงกว่าการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในประเทศไทย อาทิ การเซ็น หรือ การจำคุกเป็นระยะเวลานาน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้เด็กและเยาวชนได้รับทราบถึงความรุนแรงของโทษที่จะได้รับ หากมีพฤติกรรมกระทำความผิดที่รุนแรงในประเทศอื่น ๆ ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

3. การเรียนรู้บทเรียนในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจากกลุ่มประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มประเทศที่มีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ดังนั้นการเรียนรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจากประเทศในกลุ่มอาเซียน จะทำให้ทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของกระบวนการยุติธรรมในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนของแต่ละประเทศ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดของแต่ละประเทศ รวมทั้งประเทศไทย ซึ่งการเรียนรู้บทเรียนในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจากกลุ่มประเทศในประชาคมอาเซียนจะทำให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทยได้มากกว่าการเรียนรู้การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ประสบความสำเร็จในกลุ่มประเทศตะวันตกที่มีบริบททางสังคมโดยเฉพาะวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นในการเรียนรู้บทเรียนในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจากกลุ่มประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนด้วยกัน เพื่อที่จะส่งผลให้การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในประเทศไทยรวมทั้งประเทศอื่น ๆ มีความเหมาะสมตามบริบทของสังคมและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

4. การสร้างความร่วมมือของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

นอกเหนือจากการสร้างความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแล้ว ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีความจำเป็นต้องร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนร่วมกัน เพราะปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำความผิดเป็นปัญหาที่สำคัญของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งเด็กและเยาวชนคือผู้ที่เป็นกำลังแรงงานในอนาคต ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเศรษฐกิจของกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะประสบความสำเร็จได้ยาก หากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนยังคงเผชิญกับปัญหาเด็กและเยาวชนที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น แนวทางที่สำคัญประการหนึ่งของการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนรวมทั้งประเทศไทย คือ การสร้างความร่วมมือของประเทศไทย ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่มีความเหมาะสมร่วมกัน การแสวงหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนร่วมกัน และการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด จะทำให้การแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และนำไปสู่ความแข็งแกร่งของกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้อย่างแท้จริง

■ บรรณานุกรม

- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2555ก). *กฎแห่งกรุงปักกิ่ง*. ค้นเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2555, จาก <http://www2.djop.moj.go.th/law/2012-06-30-16-03-00/item/164>
- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2555ข). *สถิติประจำปีเด็กและเยาวชน*. ค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2555, จาก <http://www2.djop.moj.go.th/main/index.php>
- ประธาน วัฒนวาณิชย์. (2520). ระบบความยุติธรรมทางอาญา: แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม. *วารสารนิติศาสตร์*, 9(2), 151-152.
- วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. (2537 กันยายน-ตุลาคม). มาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. *นิตยสารดุลพາห*, 41(5)
- วิชา มหาคุณ. (2537 กันยายน-ตุลาคม). สิทธิเด็กกับกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน. *นิตยสารดุลพາห*, 41(5)
- สกว. (2555). Asean Watch ลาว. ค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2555, จาก <http://aseanwatch.org/2012/08/14/%E0%B8%A5%E0%B8%B2%E0%B8%A77-13-%E0%B8%AA%E0%B8%84-55/>
- สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์ และเผ่าพันธ์ ขอบน้ำตาล. (2533). *พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: เจริญรัฐการพิมพ์.

- สุนทวิทย์ จิตสว่าง. (2555). รายงานวิจัย เรื่อง กระบวนการดำเนินการป้องกันปราบปราม และดำเนินการสืบสวนสอบสวน และดำเนินคดีของตำรวจเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- สุนทวิทย์ จิตสว่าง และปิยะพร ตันณีกุล. (2556). รายงานวิจัย เรื่องกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้รับทุนสนับสนุนโดย กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.
- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. (ม.ป.ป.). ค้นเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2555, จาก www.unicef.org/thailand/tha/overview_5954.html
- Adler, F. (1998). *Criminology*. Boston: McGraw – Hill.
- Adler, F., & Mueller, O. W., Gerhard, & Laufer, S. W. (1991). *Criminology*. Boston: McGraw-Hill.
- Cambodian Center for Human Rights (CCHR), Fair Trial Rights in Cambodia. TRIAL MONITORING & THE PROMOTION OF FAIR TRIALS: Juvenile Justice: Pre-trial detention and sentencing in the Cambodian justice system, A monthly newsletter on fair trial rights, June 2011.
- THE CAMBODIAN CODE OF CRIMINAL PROCEDURE (CCPC). (2013). Retrieved May 10, 2013, from <http://www.google.co.th>
- “Call to action on children’s justice.” (nd). Retrieved July 3, 2013, from vac.wvasiapacific.org/downloads/save6.doc
- Children in Indonesia: Juvenile Justice. (nd). *Who are children in contact with the law*. Retrieved June 10, 2013, from <http://www.google.co.th>
- Chomil Kamal. (2002). *Directions of juvenile justice reforms in Singapore*. Retrieved June 5, 2013, from www.unafei.or.jp/english/pdf/RS.../No59_14VE_Kamal.pdf... ()
- Chu ThanhQuang, (nd), *Handling juvenile offenders under criminal law In Vietnam*. Retrieved June 20, 2013, from http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No75/No75_15PA-Chu.pdf
- Cyndi Banks. (2011). *An evaluation of strengthening juvenile justice In Myanmar*. Retrieved June 20, 2013, from <http://www.ausaid.gov.au/countries/eastasia/myanmar/Documents/strengththen-juvenile-justice-eval.pdf>
- Harlan Mardite. (nd). THE JUVENILE JUSTICE SYSTEM IN INDONESIA. Retrieved May 6, 2013, From http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS.../No68_16PA_Mardite.p
- “Inhuman sentencing of children in Brunei Darussalam”. (2010). Retrieved June 20, 2013, from <http://www.crin.org/violence/search/closeup.asp?inoid=23606>
- Jessica Knowles. (2010). Still Behind Bars: Child Incarceration and Juvenile Justice Policy in the Phillipines. Retrieved June 14, 2013, from <http://www.www.preda.org/main/archives/still-behind-bars.pdf>

- "*Juvenile Court set up*". (2011). Retrieved June 20, 2013, from <http://www.bt.com.bn/news-national/2011/04/11/juvenile-court-set>
- Leopold Sudaryono. (2012). *Frustrated, Indonesians Demand Changes in Juvenile Justice*
- Maguire, M., & Morgan, R., & Reiner, R. (2002). *The oxford handbook of criminology* (3rd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Mark, F. (1999). *Criminology*. Guilford: Dushkin McGraw-Hill.
- MSF:Ministry of Social and Family Development. (2013). *Juvenile delinquents: Juveniles arrested*. Retrieved July 4, 2013, from <http://app.msf.gov.sg/ResearchRoom/ResearchStatistics/JuvenileDelinquentsJuvenilesArrested.aspx>.
- News Desk in Kuala Lumpur/The Star I Asia News Network. (2011). "*Crime rate among youths rises in Malaysia*". Retrieved July 14, 2013, from <http://www.my.news.yahoo.com/.crime-rate-among-youths-rises-malaysia-051001910.html>
- Penal Code. (nd). Retrieved June 5, 2013, from http://moj.gov.vn/vbpq/en/Lists/Vn%20bn%20php%20lut/view_Detail.aspx?ItemID=610
- Singapore Police Force. (2011). *Fewer youths arrested for crime*. Retrieved June 5, 2013, from: http://www.spf.gov.sg/stats/stats2011_youths.htm
- Suwantji Sisworahardjo. (2013). *Services for juvenile delinquents in Indonesia*. [Online]. Retrieved May 6, 2013, from Available: http://www.aic.gov.au/media_library/publications/.../suwantji.pdf
- Symposium on Recent Developments concerning the Convention on the Rights of the Child. (2012). *Child Justice programs in Vietnam and Cambodia*. Retrieved June 20, 2013, from <http://vietnamnews.vn/opinion/236690/new-juvenile-court-planned.html>
- UNICEF. (2008). *Input provided by UNICEF Indonesia in to Office of the High Commission for Human Rights Compilation and Stakeholders reports For the Universal Periodic Review of Indonesia*. Retrieved June 5, 2013, from http://www.lib.ohchr.org/.../UNICEF_IDN_UPR_SI_2008_UnitedNati
- UNICEF Cambodia Report. (2006). *Children in conflict with the law in Cambodia*. Retrieved May 10, 2013, from http://insideasia.typepad.com/ia/2006/05/children_in_cof.html
- United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures (The Tokyo Rules). (1990). Retrieved November 14, 2012, from <http://www1.umn.edu/humanrts/instree/i6unsmr.ht>
- Wikipedia. (2010). *Children in jail in Philippines*. Retrieved June 14, 2013, from <http://www.wikipedia.com>

